

Llibres que parlen de crítica literària

Com llegir i per què

Autor: Harold Bloom

Traductora: Victòria Oliva

Barcelona: Anagrama-Empúries, 2000

Llegir bé és un dels grans plaers de la soledat, diu Bloom, i per aconseguir-ho el crític novaiorquès proposa un recorregut, entre altres autors, pels poemes de Tennyson, Dickinson, Milton o Wordsworth, pels contes de Turguènev, Txékhov o Borges, i pel teatre de Shakespeare, Ibsen o Wilde. Quant a la novel·la, després de Cervantes, Austen, Dickens o Proust, dedica un capítol a la ficció nord-americana, que obre Melville i tanca Toni Morrison. Més enllà d'altres propòsits, s'ha de llegir per interès propi, afirma Bloom, «per enfortir el jo i per descobrir els seus interessos autèntics», i es mostra escèptic quan els plaers de la lectura es vinculen amb el bé públic en qualsevol sentit. •

Arantxa Bea

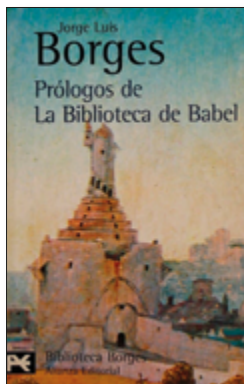
Qualsevol selecció de llibres sobre un tema reflecteix una mirada –un gust–, és sempre parcial i probablement injusta, perquè s'hi escullen només uns quants títols d'un conjunt ingent d'obres. És possible que el lector *model* de *Faristol* se sorprenga perquè no hi trobe cap obra específica sobre LLJ, encara que tant Borges com Chesterton parlen sobre Kipling, Stevenson, Dickens o Carroll, per esmentar només alguns autors que escrigueren per a joves i per a xiquets. La crítica literària de LLJ és també crítica literària –així, sense cognoms– i, per tant, aquesta tria vol ajudar a difondre com alguns grans crítics exerciren el seu ofici amb talent, amb humor i amb seducció. Aquesta és una mostra summament heterodoxa que aplega tant escrits específics sobre crítica literària com assaigs sobre gèneres literaris o sobre

Prólogos de La Biblioteca de Babel

Autor: Jorge Luis Borges

Madrid: Alianza Editorial, 2001

Es pot discutir durant anys i panys si una ressenya és informativa i una crítica valorativa o si són denominacions que poden referir-se a un escrit que analitza i valora una obra... Però quan es llegeixen els grans, afortunadament, aquestes i moltes altres disquisicions banals s'esvaeixen. No és fàcil triar entre els volums que apleguen les reflexions crítiques de Borges –les converses amb Bioy Casares són una festa de complicitat, d'humor i de literatura–, perquè tant poden explicar els orígens de la poesia en Anglaterra com les *Novelas ejemplares* de Cervantes o les *Cròniques marcianes* de Bradbury. Però com que el fascinava la literatura d'aventures, en aquest títol retrata, entre d'altres, els seus estimats Kipling –un home famós, però també un home secret, que arrossegà l'estigma d'haver escrit per a xiquets– i Stevenson, una de les formes de la felicitat. •

Correr tras el propio sombrero (y otros ensayos)

Autor: G. K. Chesterton

Selecció i pròleg: Alberto Manguel

Traductor: Miguel García Temprano

Barcelona: Acantilado, 2005

Si Chesterton visquera en l'actualitat seria, probablement, contertulià en programes de ràdio i televisió, a més de columnista de diaris i col·laborador assidu en revistes culturals. Com que visqué en l'últim terç del XIX i el primer del XX, les seues opinions, sobre quasi qualsevol tema, es troben en els centenars d'assaigs que escrigué. En aquest llibre, defensa les novel·les de detectius –en particular les de Conan Doyle, perquè «Por encima de todo, rodeó a su detective de una atmósfera genuina de la poesía de Londres»– i també l'absurd: prefereix «l'element poètic i inclús l'emocional» d'Edward Lear a allò «purament intel·lectual» de Lewis Carroll. Chesterton escriu sobre Shakespeare, el doctor Johnson, William Blake, Tennyson, Dickens o Kipling, entre d'altres, amb una prosa que, com diu Manguel al pròleg, és tot el contrari de l'acadèmica: és alegre. •

Ex libris. Confesiones de una lectora

Autora: Anne Fadiman

Traductora: Isabel Ferrer Marrades

Barcelona: Alba, 2000

Si, parafrasejant la periodista Anne Fadiman, els nostres llibres han registrat el pas del temps i ens recorden totes les ocasions en què han estat llegits i rellegits, immediatament sorgeix la idea de la crítica literària com un gènere pròxim al memorialístic. Amb un to fresc i irònic, Fadiman conta en «Matrimonio de bibliotecas» la dificultat que representà, per a ella i per al seu marit, ajuntar els llibres: discutiren sobre quins volums podien estar junts i també sobre on havien de posar-los, però l'enfrontament més acalorat fou sobre quin exemplar dels repetits romandria amb ells i quin descartarien. En «Mi estante suelto» —un petit i misteriós conjunt de llibres el tema dels quals no té res en comú amb la resta de la biblioteca, però diu molt del seu propietari—, el lector descobreix que Fadiman era una apassionada de l'exploració polar: «Tengo que decir que estos exploradores fueron unos auténticos fracasados, y no es casualidad que también fueran todos británicos. Los estadounidenses admiran el éxito; los ingleses admiran el fracaso heroico»; l'autora novaioquesa també, si més no pel que fa a les seues lectures. ●

determinats autors, a més d'algun volum d'entrevistes. Alguns títols, descatalogats, són difícils de trobar, entre altres motius, perquè les editorials ja ni existeixen, però el fet d'incloure'ls vol tenir una certa intenció reivindicativa, per si algun editor agosarat s'anima a traduir-los de nou i publicar-los. El lector hi trobarà a faltar crítica estrictament acadèmica, perquè la tria aplega obres de grans autors a l'abast de qualsevol lector, que s'allunyen del llenguatge crític i que, al contrari, com deia Harold Bloom, fan «delicadament explícit allò que en un llibre hi ha d'implícit». El resultat és, doncs, un recorregut descaradament subjectiu per algunes pàgines sobre literatura, sobre l'ofici d'escriure i sobre el plaer de llegir. En definitiva, sobre qüestions consubstancials a la crítica literària.

Papers sobre literatura

Autor: Gabriel Ferrater

Editor: Jordi Cornudella

Barcelona: Edicions 62, 2023

En 2010 es publicaren per primera vegada —quaranta anys després de ser pronunciades— les classes que Gabriel Ferrater impartí sobre Joaquim Ruyra, Víctor Català i Josep Pla en 1966-1967 a la Universitat de Barcelona. En 2019, Jordi Cornudella les aplegà, juntament amb les conferències que ja es coneixien sobre Carner, Guerau de Liost, Riba i Foix, en *Curs de literatura catalana contemporània*. En aquesta nova edició, Cornudella parteix del treball de recopilació i edició que va fer Joan Ferraté dels escrits assagístics del seu germà, però hi ha afegit textos que Ferraté havia descartat, altres descoberts els últims anys, cartes privades, respostes a enquestes, notes d'ús personal i, fins i tot, la transcripció d'una conversa radiofònica sobre Riba. I ha organitzat tot aquest material heterogeni en dos grans apartats: literatura catalana i altres literatures. Aquest primer volum —juntament amb els dos que vindran— ofereix una versió més completa de la mirada aguda —i seductora— sobre literatura de Gabriel Ferrater. ●

Una especie en peligro de extinción.

Doce escritores hablan sobre su oficio, sus ideas y su vida

Autor: Lawrence Grobel

Traductor: Ramón González Férriz

Barcelona: Belacva, 2008

En aquest llibre d'entrevistes, Saul Bellow malparla de la «desconstrucció», una tendència que, segons el premi Nobel, transmet la idea que «estem millor sense literatura», ja que exhibeix els autors, per molt antics que siguin, com a racistes, colonialistes, imperialistes, xovinistes, misògins, explotadors, paràsits, etc. I Ray Bradbury assumeix l'acusació que és un moralista: «Ensenye la gent a plorar», diu, i afegeix que sovint rep cartes de persones que li agraeixen les formes que té d'aproximar-se a la mort. Grobel recull altres llargues entrevistes a deu grans escriptors més, com James Ellroy, Elmore Leonard, Norman Mailer o Joyce Carol Oates, entre d'altres. ●

...

El teló. Assaig en set parts

Autor: Milan Kundera
Traductor: Xavier Lloveras
Barcelona: Tusquets Editores, 2005

Només Kundera –i alguns altres autors privilegiats– és capaç de convertir una història de la novel·la en un text captivador, perquè vincula els escriptors i les obres que comenta, sempre des d'una aproximació absolutament lliure, amb la seua experiència vital. Però, sobretot, perquè ofereix un recorregut en què unes obres s'emmirallen en unes altres, ja que, per a Kundera, les cèlebres preguntes metafísiques «d'on venim?» i «cap a on anem?» «tenen en l'art un sentit concret i clar, i no manquen de respostes». Aquest llibre és, doncs, una història personal de la literatura per la qual desfilen, entre molts d'altres, Rabelais, Cervantes, Diderot, Sterne, Fielding, Flaubert, Kafka, Joyce i García Márquez. Per Kundera, l'única cosa que queda davant de la irremeiable derrota de la vida és intentar comprendre-la: «Aquesta és la *raó de ser* de l'art de la novel·la». •

Cuarenta y un intentos fallidos. Ensayos sobre escritores y artistas

Autora: Janet Malcolm
Traductora: Inga Pellisa
Barcelona: Debate, 2015

Cartes, diaris i declaracions diverses de Virginia Woolf, J. D. Salinger, Edith Wharton, però també de Diane Arbus, Edward Weston o David Salle, entre molts d'altres, serveixen a Janet Malcolm per qüestionar o, per contra, refermar la versió que, d'aquestes figures de la literatura, la fotografia o la pintura, n'han donat els estudis oficials. En els seus assaigs, Janet Malcolm dosifica la intriga com en les grans novel·les de misteri; això, junt a un finíssim olfacte per a rastrejar llacunes i omissions en obres canòniques –sobretot biografies o memòries– i un sentit de l'humor exquisit que destensa fins i tot els moments més escabrosos, converteix els seus escrits en referents del gènere de la crítica i del reportatge d'investigació. •

Nabokov & co

Autor: Alfred Mondria
València: Brosquil, 2006

L'obra de Joseph Roth, Saul Bellow, Stefan Zweig, Charlotte Brönte, Philip Roth o Augusto Monterroso, entre molts d'altres, desfila en aquest llibre que aplega els articles que el crític valencià Alfred Mondria publicà entre 1999 i 2003 en diverses revistes i diaris. També s'hi troben autors catalans i valencians, com Marià Manent, Valentí Puig, Joan Francesc Mira, Vicent Alonso i, sobretot, Josep Pla, que «facilita una bona guia de lectura», a més d'«un manual per a l'escola de la vida». I Fuster, del qual hi ha un gran retrat en «El púlpit i el batí de Joan Fuster». Ara, si algú senyoreja aquestes pàgines, com diu el mateix Mondria, és Vladimir Nabokov, un autor «profundament antiacadèmic i poc convencional» que demana «un lector atent, còmplice, procliu als paranys lingüístics i narratius, a la paròdia, al joc, a la provocació»; l'escriptura de Nabokov representa «un antídoto contra la crueltat». •

Curso de literatura europea

Autor: Vladimir Nabokov
Traductor: Francisco Torres Oliver
Barcelona: Debolsillo, 2020

És coneguda la declaració amb què Nabokov inicia *Opiniones contundentes*: «Pienso como un genio, escribo como un autor distinguido y hablo como un niño»; per aquesta raó l'escriptor de Sant Petersburg impartia les classes de literatura a partir de textos escrits, cosa que els lectors agraïrem per sempre, ja que posteriorment es publicaren en els volums *Curso de literatura europea*, *Curso de literatura rusa* i *Curso sobre el Quijote*. El primer, que aborda l'obra d'Austen, Dickens, Flaubert, Stevenson, Proust, Kafka i Joyce, s'obre amb l'escrit «Buenos lectores y buenos escritores», en què Nabokov descriu el bon lector com aquell amb imaginació, memòria, un diccionari i un cert sentit artístic. A continuació, parla de la literatura com una invenció i del bon escriptor, que, per sobre de narrador o mestre, ha de ser, sobretot, un encantador. •

Sobre la crítica literària

Autor: Marcel Reich-Ranicki

Traductor: Juan de Sola

Epíleg: Ignacio Echevarría

Barcelona: Elba, 2014

Ranicki fou un tòtem de la crítica del segle xx enamorat profundament de la literatura en alemany. D'origen polonès, sobrevisqué al gueto de Varsòvia i al nazisme, freqüentà el Grup 47 i, a més de revistes i suplement literaris, triomfà amb un programa televisiu que mantingué una audiència fidel durant anys. Escrigué la seua biografia en *Mi vida* (2000), en la qual desfilen Canetti, Böll, Grass, Frisch, Lenz i Koeppen, entre molts d'altres. A més d'un coneixement profund –i de bon ull–, posseïa el do de la claredat, el gran objectiu de la crítica, en deïa. En aquest llibret repassa els atacs que ha rebut aquesta disciplina a Alemanya durant segles, comentaris que poden fer-se extensius a quasi qualsevol literatura i a qualsevol època. Entre altres reflexions, desmunta la disjuntiva assumida per Goethe –i que ha arribat fins a l'actualitat– que diferencia entre crítica «destructiva» i «constructiva», una idea «tan simple como demagógica: en muchos casos es únicamente la “destructiva”, es decir, la que dirige sus ataques contra lo que está equivocado y es malo, la que tiene derecho a reivindicarse como constructiva». Amén. •

Críticar ficción

Autora: Edith Wharton

Traducció i pròleg: Amelia Pérez de Villar

Madrid: Páginas de Espuma, 2012

Un escriptor hauria d'acceptar una corona de roses amb el mateix esperit que un ou podrit, diu Wharton, consell que ella mateixa no és capaç de posar en pràctica. Més enllà d'intencions i contradiccions, l'autora de *L'edat de la innocència* sosté que la crítica literària ha de buscar allò particular de cada novel·la, ha de descobrir el punt de vista que l'escriptor té de la vida a partir de com interpreta el tema:

què ha tractat de representar i en quina mesura ho ha aconseguit, i si l'assumpte triat era digne de ser representat, són, per a Wharton, les tres preguntes bàsiques que hauria de formular-se tot crític. En aquestes pàgines, Wharton considera Balzac, Thackeray, Tolstoi i Jane Austen els autors que millor insuflen vida als personatges, encara que també salva Dickens i Proust. Però qui li suscita especial devoció és Henry James, amb qui compartia professió, inquietuds i bromes erudites. •

Byron

Autor: Giuseppe Tomasi di Lampedusa

Traductora: Romana Baena Bradaschia

Barcelona: Norteseur, 2010

Amb la mateixa ironia i el mateix sentit de l'humor que impregnen *Il gattopardo*, Lampedusa escriu sobre lord Byron, un home que «entraba en la sociedad inglesa bajo el signo de la desconfianza, del ateísmo, de la rebelión, de la pobreza y del orgullo». L'autor sicilià retrata el poeta amb la força i la intriga d'una ficció –«Guapo y cojo se quedará para siempre»– i traça el perfil d'un creador indòmit que trobà la seua verdadera veu com a reacció a un article demolidor sobre els dos primers poemaris. Segons Lampedusa, Byron fou el primer en fer de l'exotisme l'expressió dels estats d'ànim de la rebel·lia, de la impaciència i del desacord amb la societat. •

El lector común

Autora: Virginia Woolf

Selecció, traducció i notes: Daniel Nisa Cáceres

Barcelona: Lumen, 2009

De xiqueta, Virginia Woolf tingué sempre lliure accés a la biblioteca familiar: Leslie Stephen –el pare– deïa que la seua filla devia decidir per si mateixa allò que volia llegir. La gran passió de la jove Virginia era la literatura, i aquesta devia acceptar-se amb tots els riscos, una idea que hauria de ser el primer manament quan es tracta de llibres i infants. En acabar la lectura, de poesia o de novel·les de Walter Scott, Leslie solia demanar als fills l'opinió argumentada sobre els mèrits de l'obra i sobre els personatges i s'enfurismava si preferien l'heroi en comptes del malvat, molt més verídica, en paraules de l'autora de *La senyora Dalloway*. Virginia Woolf fou una assagista prolífica que posseïa un coneixement profund de la literatura, com a creadora i com a lectora, i una veu lliure i suggeridora que, per exemple, diu de Joseph Conrad que manté amb les lletres el mateix sentit del deure que els marins amb els vaixells, o, en el retrat que fa de Jane Austen, gosa especular sobre què hauria passat si no haguera mort justament quan començava a sentir confiança en l'èxit propi. •

Horas en una biblioteca

Autora: Virginia Woolf

Edició i traducció: Miguel Martínez-Lage

Barcelona: El Aleph, 2005

